

University of Groningen

## 'Waar almal tuis voel'—'Where no-one's a stranger'

de Baets, Antoon

*Published in:*

VVN Berichten, Tijdschrift voor de Vereniging voor de Verenigde Naties

**IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.**

*Document Version*

Publisher's PDF, also known as Version of record

*Publication date:*

1981

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

*Citation for published version (APA):*

de Baets, A. (1981). 'Waar almal tuis voel'—'Where no-one's a stranger': Kanalen voor Zuidafrikaanse propaganda in België. *VVN Berichten, Tijdschrift voor de Vereniging voor de Verenigde Naties*, (25), 1-30.

### Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

### Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

*Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.*

## Woord vooraf.

Sinds de oprichting van de V.N.O. is de apartheid zoals die in Zuid-Afrika wordt opgelegd herhaaldelijk in de V.N. ter sprake gekomen en is zij door de wereldgemeenschap veroordeeld als een "misdad tegen de mensheid". Ondanks het herhaald beroep van de A.V. op de Zuidafrikaanse regering om haar politiek ter zake te herzien, ondanks de talloze vingerwijzingen, de verzoeken van de lid-staten om de diplomatieke betrekkingen met Zuid-Afrika te verbreken, Zuidafrikaanse goederen te boycotten, af te zien van alle uitvoer naar Z. Afrika e.d.g., houdt Z. Afrika hardnekkig vol in haar rassenscheiding. Eind '73 riep de A.V. een Tienjarenactieperiode uit ter bestrijding van racisme. Elk jaar wordt door de V.N. een Internationale Dag voor de Witbanning van Rassendiscriminatie gehouden op 21 maart. Tijdens haar 31e zitting had de A.V. een veelomvattend Actieprogramma tegen Apartheid goedgekeurd, waarbij alle regeringen, intergouvernementele organisaties, vakbonden, kerken en N.G.O.'s opgeroepen werden campagne te voeren tot doeltreffende isolatie van het racistisch bewind op diplomatiek, militair, economisch, en ander gebied. Maar Z. Afrika volhardt in de handhaving van het apartheidsstelsel.

Het is niet de bedoeling in dit speciaal Z.A.-nummer een balans te maken van het al dan niet slagen in het opzet van V.N.-actieprogramma's, dan wel eens na te gaan in hoeverre in België de isolatie van het regime doorbroken wordt door diverse propaganda-kanalen, al dan niet gesteund of gefinancierd door Zuid-Afrika zelf.

Deze studie, gerealiseerd door Antoon DE BAETS, werd uitgevoerd in opdracht van het CENTRE AGAINST APARTHEID van de VERENIGDE NATIES.

# "WAAR ALMAL TUIS VOEL"

WHERE NO-ONE'S A STRANGER

## KANALEN VOOR ZUID AFRIKAANSE PROPAGANDA IN BELGIE

A. DE BAETS

### INLEIDING

In 1973 verklaarde de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties de Apartheid tot een "Misdad tegen de Mensheid". Zoals de "Muldergate Affaire" uitgebreid aantoonde, heeft deze misdaad zijn propaganda over de ganse wereld, ook in België.

Terwijl de inhoud van die propaganda, bepaald door de Zuidafrikaanse regering, met lichte verschillen ongeveer overal dezelfde is, variëren haar kanalen, gekreëerd met behulp van de Zuidafrikaanse ambassades, van land tot land. Deze studie behandelt zulke kanalen in België. Ze beantwoordt aan de vraag van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aan het Centrum tegen de Apartheid om uitvoerig te informeren over pro-apartheidspropaganda (resolutie 34/93L van 12.XII.1979).

a. De inhoudelijke hoofdlijnen van de Zuidafrikaanse propaganda zijn makkelijk te ontdekken (1):

#### - Over Zuid-Afrika

Zwarten (en niet-blanken in het algemeen) zijn minder ontwikkeld dan blanken. Ze kenden dezelfde ontwikkeling als Zwarten in andere delen van Afrika, maar ze leven er veel beter. Ze vormen geen eenheid, maar 9 afzonderlijke groepen, die elkaar onderling vaak vijandig gezind zijn. De meerderheid onder hen is gelukkig en wenst geen fundamentele verandering (zoals een boycot bv. zou beogen). Overigens zou zulk een verandering eerst en vooral in hun nadeel zijn. De ontevreden Zwarten en de bevrijdingsbewegingen zijn meestal te herleiden tot kleine groepen terroristen

die de massa's opzweepen.

De Blanken kwamen in Zuid-Afrika, toen het nog vrijwel onbewoond was. Ze zijn meer ontwikkeld dan Zwarten (en niet-blanken in het algemeen). Ze staan op hetzelfde peil als Blanken in het Westen. Ze hebben een zending: het bevorderen van de ontwikkeling van alle volkeren in Zuid-Afrika.

De verscheidenheid van volkeren en rassen met ongelijke ontwikkelingsniveau's maken van Zuid-Afrika een mikrokosmos. Zijn situatie is daarom zo uniek dat ze een uitzonderlijke oplossing vraagt: de apartheid.

Zuid-Afrika heeft eigenlijk twee dekolonisaties gekend. De één, van blank Zuid-Afrika, greep plaats in 1910, lang vóór de rest van de Afrikaanse kolonies onafhankelijk werd. De ander, die van zwart Zuid-Afrika, is nu bezig met de politiek van de thuislanden. De Zwarten worden gehergroepeerd daar waar ze van oudsher hebben gewoond. Dit is de "grote apartheid", een ontwikkelingshulp aan de Zwarten en een voorbereiding op hun zelfstandigheid en onafhankelijkheid.

De apartheid is echter geen vorm van racisme. Zuid-Afrika is trouwens tegen het racisme en hoeft zich nergens voor te verontschuldigen. De enkele negatieve en diskriminatoire kanten van de "kleine apartheid" worden geleidelijk weggewerkt. Zuid-Afrika zal het eerste land worden dat een moderne, konfederatieve oplossing voor het samenleven van zijn volkeren zal vinden. Geen enkel volk, ook het blanke niet, zal worden geminoriseerd. Een serieus alternatief voor de toekomst van het land bestaat niet. De uitvoering van de oplossing duurt lang, maar als men Zuid-Afrika de tijd geeft, zal ze haar waarde bewijzen en veel navolging kennen.

#### - Over de wereld

Zuid-Afrika is een stabiel, betrouwbaar, kristelijk en antikommunistisch bastion en bondgenoot voor het Westen. Het is het Westen dat Zuid-Afrika nodig heeft en niet omgekeerd, omwille van de onmisbare grondstoffen, de geostrategische ligging (de Kaaproute) en de sterke industrie. Deze afhankelijkheid geldt nog meer voor de buurlanden, met wie Zuid-Afrika wil dialogeren en samenwerken. Als Zuid-Afrika in handen van de imperia-

listische Sovjet-Unie valt, zullen het Westen en de buurlanden economisch gewurgd worden.

Het Westen zou Zuid-Afrika niet moeten beoordelen als een "ontwikkeld land", naar "westerse" maatstaven, maar als een "ontwikkelingsland", met "afrikaanse" maatstaven (op het terrein van democratie, mensenrechten, vrijheid, gelijkheid...).

Vlaanderen en Nederland moeten etnische en linguïstische solidariteit met de blanken in Zuid-Afrika tonen. De grote antipropagandakampagne overal ter wereld, geleid door kommunisten, is een hetze: het image van Zuid-Afrika, de eeuwige zondebok, wordt zwaar vervalst. De verontwaardiging is zeer selektief: men verwijt Zuid-Afrika wat men zelf en anderen evenzeer doen. Overigens hebben de meeste tegenstanders enkel indirecte informatie, omdat zij nooit Zuid-Afrika bezochten. Hun kritiek is omwille van de snel veranderende toestand vaak verouderd.

Veel van deze items zijn reeds gewraakt geworden (2).

b. De technieken van de propaganda zouden het onderwerp van een afzonderlijke studie dienen uit te maken. We vermelden naast koerante technieken (zoals het gebruik van onwaarheden, stereotypen, eufemismen, selectie, weglating, herhalingen, aanwijzen van een vijand, beroep op een gezag, overdrijvingen...) enkele opvallende technieken:

- het gebruik van synoniemen voor het woord "apartheid" ("parallele ontwikkeling"...) )
- het accentueren van het positieve nieuws (economische prestaties, sociale inspanningen)
- het trekken van verkeerde besluiten uit juiste premissen en omgekeerd
- het verlenen van een - soms zeer subtiële - schijn van anti-apartheid aan de propaganda (tot en met infiltratie in anti-apartheidsmiddens)
- het inschakelen van Zwarten (bv. thuislandenleiders) in de propaganda
- het afleiden van de aandacht door irrelevante vergelijkingen
- het verdelen en verwarren van tegenstanders (door bv. het aankondigen van grote hervormingen, of door het

voeren van een dialoog met de één en van een agressieve propaganda tegen de andere).

- c. De financiering van de propaganda gebeurt legaal en illegaal. We zullen de invloed van Muldergate op België terloops bespreken.
- d. Voor de beschrijving van de propagandakanalen hadden we twee soorten bronnen:
  - relevante informatie uit kranten, magazines, tijdschriften en boeken;
  - direkt (persoonlijk, telefonisch of schriftelijk) kontakt met talrijke pro- en anti-apartheidsorganisaties. Wij danken de organisaties en personen die ons hun informatie ter beschikking stelden.

In de regel betreft onze beschrijving de aktuele kanalen, maar waar nodig of wenselijk worden voorbeelden van vroeger gegeven. We streefden naar volledigheid en we probeerden alle gegevens zoveel mogelijk te kontroleren, maar details kunnen zeker onvolledig of misschien niet (meer) korrekt zijn. Het zal ons niet beletten enkele duidelijke besluiten te trekken.

#### Noten

- (1) Zie bvb. het interview met premier P. Botha, in: Le Monde, 1.VII.1980, pp.19,23; of: Protea, Vlaams-Zuidafrikaanse Kontaktklub, Verantwoording, s.l. (Tervuren), s.d. (1977), stencil, 4pp, (ook verschenen in: Beelden, 1977, nov., pp.3,11). Voor talrijke voorbeelden, zie: Hoe verdedig je apartheid, in: Kairos-berichten, 1972, nr. 2 (20pp.); zie ook noot 25
- (2) Zie bvb. M. TALEB-BENDIAB, South-African Propaganda. In: UN, Centre against Apartheid, Notes and Documents, 1976, juni, 12pp., waarin soortgelijke argumenten gewraakt worden en waar vaak een verklaring voor hun ontstaan wordt gegeven. Zie ook: Kairos-berichten, o.c.. Voor de weerlegging van het argument "Men moet er geweest zijn", zie: Je hoeft er niet geweest te zijn. Apartheid in de praktijk. Baarn, 1973 (oorspr. Engels, 1972), p.7. Voor de weerlegging van het argument "Een boycot is door Zwarten niet gewenst", zie: E. du PLESSIS, Outspan: bouwstenen voor apartheid. Rotterdam, 1972 (oorspr. Engels), pp.73-74 en R. VAN WAESBERGE, Apartheid, hebben wij er part aan? Gedachtennotities van zwarte Zuidafrikanen over zichzelf, over ons en over onze investeringen. Driebergen, 1974, pp.24,34 en B.O.A., Worden de Zwarten niet de dupe van een boycot? Vragen en antwoorden over de Boycot Outspan Aktie. Leiden, 1976, 24pp.

## I. OFFICIELE KANALEN

We onderscheiden twee officiële kanalen: de Zuidafrikaanse Ambassade in Brussel en het Cultureel Akkoord.

### A. De Zuidafrikaanse Ambassade in Brussel

De Zuidafrikaanse Ambassade in Brussel is de spil van de meeste propaganda (3). De coördinatie berust bij de Voorlichtingsdienst o.l.v. Voorlichtingsraad W.D. Willson (4). Het is de Belgische tak van de Information Service of South Africa (het voormalige Department of Information). Wat is haar taak ? "...Maintain contact with opinion formers and decision-makers in order to acquaint them with socio-political, cultural and socio-economic development in South-Africa...Give perspective to South Africa's image abroad and (to) promote a better understanding of the country's actions and attitudes. The Information Service's guest programme provides for prominent politicians, academics, editors, economists, authors, church leaders, businessmen and other leading personalities to be invited to South Africa to gain first-hand knowledge of the country... The Information Service utilises various media such as film, radio, television, colour slides, public lectures, exhibitions, books, brochures and a variety of periodicals and illustrated magazines (5)".

We kunnen deze taakomschrijving met technische gegevens voor België invullen:

1. Kontakt met opinieleiders en beleidsinstanties: de ambassade coördineert de pro-Zuid-Afrika lobby. Ze organiseert recepties, ontvangt (al dan niet uitgenodigde) bezoekers, telefoneert of korrespondeert met elk geïnteresseerd persoon, stelt haar bibliotheek ter konsultatie open.
2. Uitnodiging jaarlijks van talrijke geselecteerde opiniebeïnvloeders voor gratis promotiereizen en gastprogramma's (6). Aan te kritische personen worden soms visa geweigerd.
3. Films: een twintigtal kortfilms, kosteloos uitgeleend via Sodefi-films, Louisalaan, 485, 1050 Brussel
4. Radio: Radio RSA - Die Stem van Suid-Africa - zendt sinds 1960 dagelijks een programma uit, vooral nieuws, in het Nederlands (17-17.50u.) en het Frans (20-20.50u.) op de (moeilijk te ontvangen) korte golf (7). Een regelmatig verschijnend tijdschrift "R.S.A. Calling. Die Stem van Suid-Africa/The Voice of South Africa", waarin o.m. de uitzendingen voor België in het Nederlands en Frans worden gekommentarieerd, wordt verspreid (8). Zie item 19c.
5. TV:  
Zie item 19c.
6. Dia's: 24 diareeksen, gratis uitgeleend, commentaar op stencil. Via Multifilms Service, Generaal Eisenhowerlaan 23, 1030 Brussel.

7. Filatelie: via Agence philatélique gouvernementale, Waterloo Steenweg 868-70, 1180 Brussel.

8. "Penmaataktie": korresponderen met Zuidafrikanen via Hendrikvoort, 3, 2241 Halle. Deze aktie zou meer dan 800 Vlaamse deelnemers (meestal jongeren) kennen.

9. Openbare lezingen: de ambassadeur, M. Owen Francis de Villiers Booysen, en zijn personeel geven toespraken op officiële gelegenheden. Andere lezingen laten ze vaker over aan Belgen zelf, zoals bvb. Protealcaden J. Van Aerschot (item 42c) en W. Jorissen (10). Het inschakelen van Zuid-Afrika goedgezinde personen noemt men het "matrijs-systeem".

10. Tentoonstellingen: zeer geregeld. Zuid-Afrika was bvb. aanwezig met een stand op de Gentse bloemententoonstelling "Floralien" in april 1980.

11. Boeken, brochures, folders, ad hoc publikaties, overdrukken, beeld- en letteraffiches worden overvloedig verspreid, gebeurlijk via de lobby, in het Nederlands, Frans, Afrikaans en Engels naar alle belangstellenden. Ze handelen over alle aspecten van Zuid-Afrika. Twee voorbeelden:

Op weg na 'n konstellatie van state in Suider-Afrika" (boek, 1979); "Dit is Zuid-Afrika" (brochure, 1978).

Men laat men advertenties in de pers verschijnen (zie item 35c).

Men en toe schrijven ambassade medewerkers lezersbrieven als recht op antwoord of als berichtgeving naar kranten (bvb. De Standaard, 31.I.1976) of weekbladen.

12. Tijdschriften en Magazines: er zijn drie belangrijke door de Persdienst verspreide publikaties:

12a. Beelden(Nederlands): tien maal per jaar, geïllustreerd, gepubliceerd te Brussel, gedrukt door Weissenbruch, drukker des Konings. Cirkulatie in Vlaanderen: 10400 (11). Gratis op schriftelijke aanvraag. Ook verspreid in officiële instellingen, scholen, de media, allerlei verenigingen, openbare bibliotheken, wachtzalen... Men vindt er o.m. reisverslagen van de uitgenodigde Belgische gasten (item 2) in.

12b. La Revue Sud-Africaine Panorama (Frans): tien maal per jaar, gepubliceerd in Bern, gratis. Vroeger (1970-1976) bestond een tweemaandelijks Nederlandse versie, Zuid-Afrikaanse Panorama, evenwel niet met dezelfde inhoud.

12a+b. Voor 1976 bestond er één tijdschrift in Nederlandse en Franse identieke versies, met als achtereenvolgende benamingen: sinds 1956 (eerste jaargang) De Unie van Zuid-Afrika/l'Union d'Afrique du Sud, sinds 1961 De Republiek van Zuid-Afrika/La République d'Afrique du Sud, sinds 1964 Nieuws uit Zuid-Afrika/Nouvelles d'Afrique du Sud, sinds 1967 Beelden uit Zuid-Afrika/ Images d'Afrique du Sud, sinds 1970 Beelden/Images (oplage ± 22000). In maart 1976 werd de franstalige uitgave gestopt en vervangen door Panorama, dat dan voor korte tijd Actualités heette. De nederlandstalige versie werd voortgezet.

12c. Zuidafrikaanse Persdienst/Service de Presse Sud-Africain (Nederlands/Frans): tweemaandelijks op kleine oplage gestencild blad.

De ambassade maakt ook bij gelegenheid gebruik van perscommuniqués.



De ambassade bevordert verder de handel met, de investeringen in, en de emigratie en het toerisme naar Zuid-Afrika.

13. Handel en Investerings: De ambassade heeft een handelsattaché die sinds 1978 een gestencilde publikatie Handelsnieuwsbrief/Bulletin Commercial (Nederlands/Frans) verspreidt. De Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel gaf in de reeks "Een markt" een nummer over Zuid-Afrika uit, en speelt, samen met de Delcrederedienst en de Belgische handelsattaché in Zuid-Afrika een stimulerende rol, o.m. door marktprospektie. Zie ook items 29d, 35b, 40a (12), 23.

14. Emigratie: de immigratie-attaché werkt via publicitaire aankondigingen in pro-Zuid-Afrikatijdschriften en de Belgische pers, via voorlichtingsvergaderingen, filmvoorstellingen, brochures. In weerwil tot de V.N.-resoluties moedigt de Belgische regering de emigratie aan, o.m. door ingoedkope tarieven bij Sabena te voorzien (13). Het zijn in hoofdzaak Vlamingen die emigreren.

15. Toerisme: bijna alle propaganda verloopt via SATOER (Suid-Afrikaanse Toeriste Korporasie), Leidse straat, 64-66, Amsterdam, die het toerisme bevordert via advertenties, kosteloze publikaties (luxueuze brochures, folders, reisgidsen, kaarten met alle reisinformatie), public-relationskampanjes gericht op de toeristenindustrie, de reisagentschappen en de verbruikers, het gratis uitlenen van films, dia's, foto's, affiches en tentoonstellingsmateriaal. Haar motto is "Waar almal thuis voelt - Where no one's a stranger", zinspelend op het propagandathema van Zuid-Afrika als mikrokosmos. In 1978 bezochten 5863 Belgische toeristen Zuid-Afrika. Dit aantal gaat sinds 10 jaar nagenoeg ononderbroken in stijgende lijn.

16. Vliegtuigreizen: via

- Suid-Afrikaanse Lugdiens (SAL - ook SAA, South African Airways), Internationaal Rogiercentrum, Rogierplein, 13e verdieping, 1000 Brussel. Zie item 30.
- Sabena, Kardinaal Mercierstr. 35, 1000 Brussel, heeft een akkoord met SAA. Zie item 14.
- Luxavia/Belgavia, Heidestr. 36, 1930 Zaventem
- ZAVLAR (Zuidafrikaans-Vlaamse Relaties), Floraplein 5, 9220 Merelbeke, gespecialiseerde afdeling van Europareizen (zelfde adres en Koestr., 9000 Gent), organiseert ook goedkope reizen voor leden van Zavlar, Protea (item 29), SUG (item 31) en Zuid-Afrikamagazine (item 36c).

17. Scheepstransport: sinds 1960 via Safmarine, Cie Maritime Belge, St Katelijnevest 61 2000 Antwerpen

## B. Het Kultureel Akkoord tussen België en Zuid-Afrika

18. De houding van de Belgische overheid tegenover Zuid-Afrika is op zijn minst dubbelzinnig en inkonsekvent. Enerzijds betoont ze sinds 1960 haar morele afkeuring tegenover de apartheid door ze in V.N.-resoluties te veroordelen, en houdt ze rekening met de radikalisering van de internationale anti-apartheidsaktie door explicieter haar afkeuring te laten kennen en een zekere financiële steun aan slachtoffers van de apartheid te

verlenen. Anderzijds onthoudt ze zich soms bij stemming over resoluties (zoals de in de inleiding vermelde resolutie), vooral als ze akties impliceren, past ze goed-gekeurde resoluties soms niet toe, verzette zich, ter bescherming van de Belgische belangen, tegen een economisch boycot en verleent zo steun aan de apartheid (14). België onderhoudt via een ambassade in Pretoria en konsulaten in Johannesburg, Knapstad, Durban, East London en Port Elisabeth diplomatieke betrekkingen, en moedigt indirekt de emigratie aan. Zie items 13,14,32 .

19. Tot enkele jaren geleden - en mogelijks ook in de toekomst- was het Kultureel Akkoord een propagandakanaal voor blank Zuid-Afrika en de apartheid in België (15). Het werd tussen beide regeringen in 1954 van kracht. (Parlementaire goedkeuring is niet noodzakelijk). De verjaardagen in 1964 en 1974 gingen met zeer grote luister gepaard in aanwezigheid van talrijke prominenten, waaronder ministers en ambassadeurs. In de Gemengde Kulturele Kommissie zetelden vele latere Protealeden. Parlementaire missies gingen in het kader van het Akkoord naar Zuid-Afrika op bezoek.

Het Akkoord werd in december 1974 van Waalse zijde opgeschort na een debat n.a.v. een tussenkomst van M. E.Glinne, en in december 1977 van Vlaamse zijde opgeschort, tegen het advies van de betrokken Minister R. De Backer (16) in, door de kabinetsraad, na een grote door Boycot Outspan Aktie en Aktiekomitee Zuidelijk Afrika geanimeerde aktie. Vooral (nationalistische) Vlamingen (17) hebben geijverd voor het behoud van het akkoord en zolang het niet volledig is opgezegd, bestaat het gevaar dat bvb. een autonome Vlaamse Kultuurraad de niet-toepassing herzielt en opheft.

Tot welke samenwerking leidde het Kultureel Akkoord ?

#### 19a. Pedagogische samenwerking.

- Een bloemlezing "Zuidafrikaanse letterkunde" (Lannoo, Tielt, 1968, 378pp) werd door het Zuidafrikaanse Ministerie van Kultuur voor het Vlaamse en Nederlandse onderwijs uitgegeven.
- De belangrijkste universiteiten ontvingen grote giften Zuidafrikaanse boeken.
- M. F. du Toit Spies, toenmalig kultureel attaché van de ambassade, werd in 1973 benoemd tot docent Afrikaanse taal-en letterkunde aan de K.U.L., maar gaf na een protestaktie van studenten in 1974 zijn ontslag.

#### 19b. Wetenschappelijke samenwerking.

- Studiereizen van (vooral Vlaamse) professoren, geleerden, technici, specialisten, ambtenaren, schrijvers
- Specialisatiebeurzen voor zeer veel studenten

#### 19c. Kulturele samenwerking

- Uitwisseling en wederzijdse bezoeken van "uitgekozen groepen en personen", en optredens van kunstenaars, musici, volksdansgroepen, toneelgezelschappen, zangkoren, schilders
- Samenwerking tussen kunstorganismen, konservatoria, wetenschappelijke en kulturele verenigingen voor konferenties, concerten, tentoonstellingen, voordrachten, toneel,

een op de BRT vertoonde film (m.m.v. M. K.Jonckheere, o.m. ex-letterkundig adviseur van het Ministerie van Nationale Opvoeding)

- verspreiding van films (o.m. in scholen), boeken, tijdschriften, kunstwerken, brochures; schenkingen (bvb. van dieren aan de Antwerpse Zoo)
- kontakten van Zuidafrikanen met jeugdorganisaties, -leiders en jeugdclubverantwoordelijken.
- samenwerking tussen BRT en de SABC(South African Broadcasting Corporation) vanaf 1960: uitnodiging en reizen van radio- en TV-journalisten (ook van de RTB, met name M. L.Beyer de Rijke), programmadirekteurs en beheerraadsleden, onder impuls van directeur-generaal P. Vandenbussche (die enkele jaren geleidelijk de Belg. ambassadeurspost in Zuid-Afrika ambieerde); uitzenden van Zuidafrikaanse kulturele programma's, gezamenlijke organisatie van een wedstrijd voor radiospelen in 1970 (m.m.v. MM. M. Cools en J. De Haes als juryleden); technische bijstand van de BRT (met name M. J. Coolsaet in 1974) bij de oprichting van de Zuidafrikaanse TV.

Zie items 4,5,44.

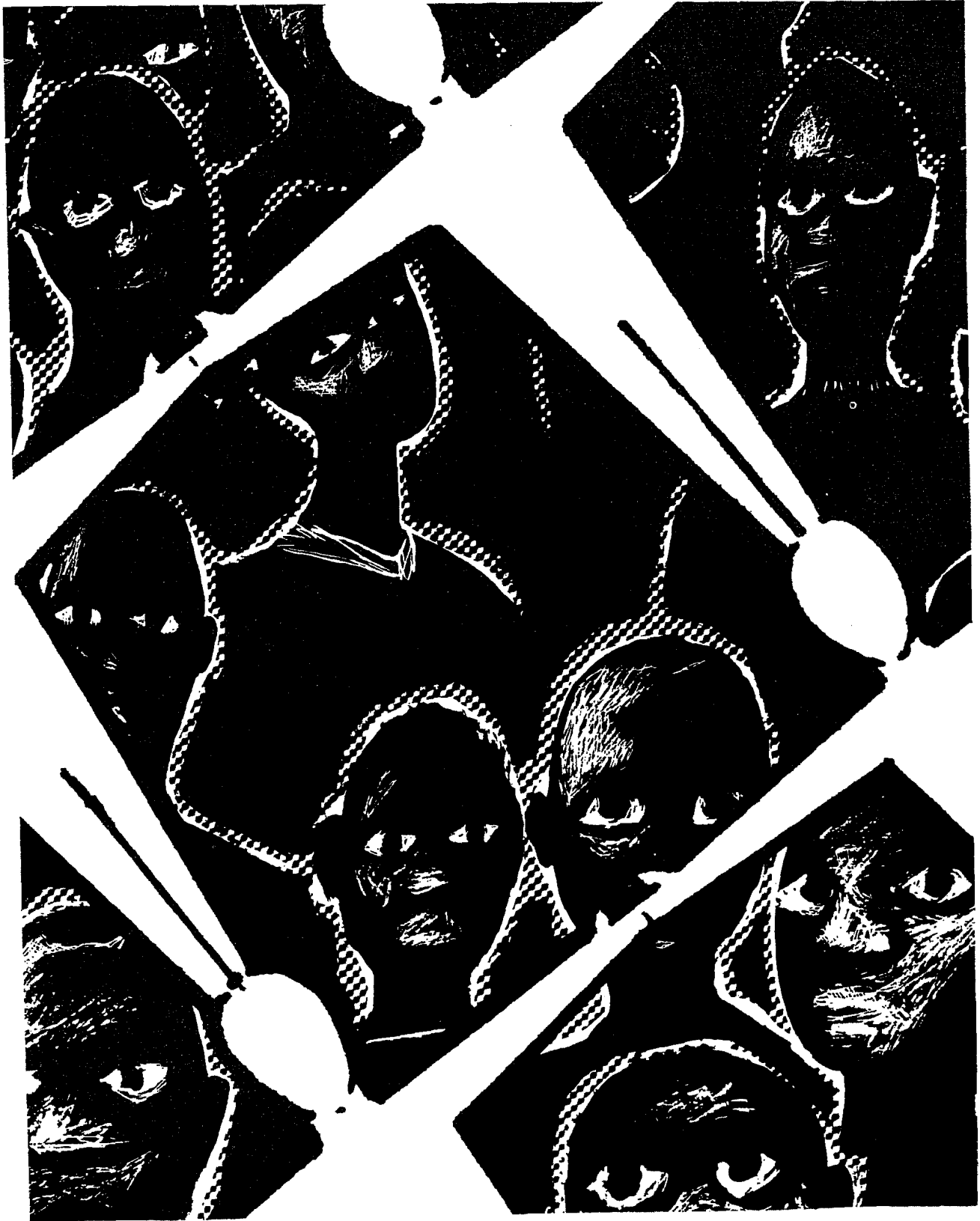
20. Een medisch akkoord, getekend in 1965, werd in 1970 van kracht: het laat toe de geneeskundige praktijk in elkaars land uit te oefenen. Verschillende dokters, vaak ex-kolonialen, zijn daarop naar Zuid-Afrika geëmigreerd. Nogal wat Belgische dokters zijn lid van Protea, o.m. M. Godts, ex-voorzitter van de Orde van Geneesheren. De artsenseider M. Wijnen reisde onlangs naar Zuid-Afrika om het uit te nodigen opnieuw lid van het Medisch Wereldverbond te worden.

#### Noten

- (3) De ambassade voor België en Luxemburg (Wetstr. 26, 1040 Brussel) bestaat sinds 1951. Daarnaast zijn er ook nog een Missie bij de E.E.G. (sinds 1971, Wetstr. 28) en konsulaten te Antwerpen, Luik en Luxemburg.
- (4) M. Willson kwam in juni 1976 in functie na M. A. Oberholzer (tot jan. 1973) en M. C. Schmidt. M. B. Angelis heeft als Voorlichtingsattaché sinds dec. 1979 maar liefst vijf voorgangers gehad sinds 1973 (MM. Jamneck, F. Germishuizen, H. Wenhold, W. Lourens, S. Dahlke)
- (5) South Africa 1979. Official Yearbook of the Republic of South Africa, 1979. Johannesburg, p.158
- (6) Voor voorbeelden, zie M. VAN GLABBEK, Vlaanderen en de apartheid. In: Kultuur onder apartheid. Leuven, Kritak, 1978, pp.158-60
- (7) In 1970 werd de "Luisterkring Radio RSA-Benelux" opgericht met een gestencilde nieuwsbrief, de "Bokmakierie-express", Zeebrugge, voor een honderdtal leden. Het is ons onbekend of deze luisterkring nog bestaat. Zie: AKZA, Apartheid. Met een bijdrage over de Belgisch-Zuidafrikaanse betrekkingen. Kritakdossier, Heverlee, 1975, jan., nrs. 5-6, p.52; P. PIERSON-MATHY i.s.m. J. REYNAERS, Het Belgisch beleid t.a.v. de blanke immigratie in Zuid-Afrika (uitg. van het Comité tegen het kolonialisme en de apartheid, oorspr. Frans: L'immigration blanche en Afrique du Sud. La politique et la pratique de la Belgique.), Waterloo, 1976, p.56
- (8) Het nummer van mei-okt. 1977 leert ons dat RSA aanwezig was op de bekende "Vrije Tijdstentoonstelling" te Kortrijk (nov. 1976).
- (9) De Zuidafrikaanse TV startte pas op 5.I.1976. Een ander communicatiemiddel is de volledig geautomatiseerde telexdienst tussen Zuid-Afrika en België.

- (10) Meerdere personen bevestigen dat soms een pro-apartheids-"claque", bestaande uit één of meer personen, op zowel pro- als anti-apartheidslezingen aanwezig is om eventueel de lezing zelf (als ze anti is) of de daaropvolgende discussie te beïnvloeden. Zie item 42c.
- (11) Official Yearbook, o.c., p.822. Voor alle verder vermelde oplage-cijfers: zie aldaar en ook p.821
- (12) Voor een overzicht, zie: a) internationaal: UNO-rapport over de westerse hulp aan racistische regimes, in: Tijdschrift voor Diplomatie, 1977, apr., pp.395-420 (vooral item 60), en b) voor België: W. DE BOCK, J. COECK, P. GOOSSENS, M. MTHOMBENI, Suikerbossie. België en Zuidelijk Afrika, Manteau, Brussel/Amsterdam, 1978 (ook over wapenhandel); speciaal voor de banken, zie de gezamenlijke actie van de katholieke Justitia et Pax en de protestantse Kommissie Kerk en Ontwikkelingssamenwerking onder de naam KOBA/DEBA (Kerken ondervragen Banken over Apartheid/Dialogue Eglises-Banques sur l'Apartheid), verslagen o.m. in: Kultuurleven, 1979, nr.2, pp.116-147 en K. SAVAT, Thoughts about South Africa, Brussel, 1980; zie ook: AKZA, Belgische banken en Zuid-Afrika. Geen geld voor apartheid. Wereldwinkelschrift 8, Heverlee, 1976 en AKZA, o.c., 1975, pp.43-44.
- (13) Tot onlangs was er ook een materiële en financiële Belgisch-Zuidafrikaanse samenwerking binnen ICEM, het Intergoevernementeel Comité voor de Europese Migratie. Ook verschillende privé-organisaties, zoals Caritas Catholica en Entreaide Socialiste verschaften vroeger faciliteiten aan de emigranten. Voor al deze aspecten, zie: P. PIERSON-MATHY, o.c., pp.1-27; zie ook Suikerbossie, o.c., pp.38-46; E. GLINNE, Relations entre la Belgique et l'Afrique du Sud. In: ONU, Groupe de l'Apartheid, Notes et Documents, 1975, nov., nr. 39, pp.5-6 (zie ook: E. GLINNE, Een aspect van de Belgische buitenlandse politiek, in: Tijdschrift voor Diplomatie, 1975, dec., nr.4); AKZA, o.c., 1975, pp.46-48; A. VERVOORT, De relaties tussen België en Zuid-Afrika, in: BOA-dokumentatiemap Zuid-Afrika, Mechelen, 1977, mei-juni, pp.31-32
- (14) Zie de brochure van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, België en Apartheid, Brussel, 1979, vooral pp.14-15; zie ook: AKZA, o.c., 1975, pp.48-49; PIERSON-MATHY, o.c., pp.17-18, 60; Humo, 25.XI.1976, pp.12-13; Suikerbossie, o.c., pp.31 e.v., 110; K. SAVAT, Denken over Zuid-Afrika, Brussel 1979, pp.44-45; A. VERVOORT, o.c., p.26. Zie ook het document: Journées d'étude sur la Belgique et le régime d'apartheid. Bruxelles, 21-22.IV.1978. Résolutions et appels. In: ONU, Centre contre l'apartheid. Notes et Documents, 1978, aug., nr.18/78 (17pp.).
- (15) Zie voor details en tientallen namen bij items 19 en 20: PIERSON-MATHY, o.c., pp.17-18, 28-53; E. GLINNE, o.c., pp.1-5; AKZA, o.c., 1975, pp.48-51; M. VAN GLABEEK, o.c., pp.154-57; Suikerbossie, o.c., pp.33-38; Knack, 18.IV.1979; A. VERVOORT, o.c., pp.27-31 (met de volledige tekst van het Cultureel Akkoord); Reelden, 1974, nrs 6-7, pp.4-5, 13 en nrs 8-9, pp.4-5, Beelden, 1978, nr.1, p.11
- (16) zie het interview in Knack, 9.XI.1977
- (17) K. SAVAT, o.c., 1980, pp.27-28 legt klaar en bondig de historische, linguïstische en emotionele banden tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika uit.  
 "Flemish nationalist feelings, sparked off by unceasing French domination after independence, rose to their highest intensity between the 2 worldwars, when the battle for the rightful recognition of the equality of Flemish culture and language was in full swing. To find international recognition and support for this struggle Flemish leaders looked across geographical frontiers, northward to the Netherlands, and southward to South Afrika, and they felt deeply moved upon discovering this country far below the equator, where almost the same language was spoken. A feeling of identity was easily established between the Afrikaans-speaking Boers, being oppressed by the English-speaking South Africans, and the Flemish people, feeling equally oppressed by their francophone compatriots. Over the years these mutual feelings of solidarity lingered on, at least in some hearts, and when it became apparant that these same Boers were oppressors

of their black countrymates, the severance of links between the two population groups did not follow automatically. Psychological reasons may partly account for this, since it is never easy to give up emotional support. Moreover, the information filtering in from South Africa - coloured by the Belgian colonial experience in the former Congo - far from represented a true picture of the situation, and was not of a nature to promote deeper reflection among concerned individuals... (This) attitude... is far from general".



## II NIET-OFFICIËLE KANALEN

We onderscheiden drie niet-officiële kanalen: verenigingen (de zogenaamde "frontorganisaties"), pers en publikaties, en varia.

### A. Verenigingen

Er zijn verenigingen die Zuid-Afrika als specifiek werkterrein hebben, en verenigingen die een breder of ander werkveld hebben, maar niettemin Zuid-Afrika verdedigen.

We zullen beide pogen te beschrijven, hoewel de gegevens over sommige verenigingen zeer schaars zijn.

#### Zuid-Afrika Verenigingen

21. Algemeen Nederlands Verbond (ANV), Waalstr.(?) Brussel. In Brussel gesticht in 1895 als band voor alle neerlandofonen in de wereld. De Brusselse afdeling, onder voorzitterschap van M. R. Piryns, bezit een uitleenbibliotheek, en heeft contact met Protea, maar is nog weinig actief.

22. Association Belgo-Sud-Africaine (ABSA), Avenue de Tervuren 222, 1150 Brussel, (opvolger van de Amitiés Belgo-Sud-Africaines), opgericht in oktober 1978. Voorzitter: M. A. Saint-Rémy, ex-PSC-senator, stichter van CEPIC (de rechtervleugel van de PSC), medestichter van de Belgisch-Taiwanese Handelskamer. Ondervoorzitter: M. N. Hougardy, liberaal senator, voorzitter van de Amitiés Belgo-Israëliennes. ABSA wil een "betere" voorlichting over Zuid-Afrika. Het is de tweelingzus van Protea (18).

23. Belgisch-Zuidafrikaanse Kamer van Koophandel vzw., Brouwersvliet 15, 2000 Antwerpen. Gesticht in 1956. Krijgt geen financiële hulp van België of Zuid-Afrika, leeft van lid-gelden. Nauw verbonden aan het VEV. De Kamer tracht de handel tussen België en Zuid-Afrika te bevorderen. Voorzitter was bv. M. A. Dequae, ex-minister, ex-kamervoorzitter (19). Voorzitter nu: C. Van Gestel. Zie item 35b.

24. Belgisch-Zuidafrikaanse Vereniging vzw., Troonstr. 50, 1040 Brussel (?). In 1936 te Antwerpen gesticht, door o.m. M. J. Grauls en de schrijvers M. Gijsen en H. Teirlinck (vroeger leraar van Koning Boudewijn). De voorzitters waren steeds prominenten uit de politieke wereld (bv. baron De Vleeschauwer, ex-Minister van Koloniën, ex-voorzitter V.E.V.), de diplomatieke wereld (ambassadeur P. Forthomme) of de economische wereld (M. Hess De Lilez). Behalve de organisatie van een jaarlijks avondmaal, is over deze vereniging weinig geweten. Waarschijnlijk is ze weinig actief (20).

25. Europese Unie van Verenigingen voor Zuidelijk Afrika (EUROSA), Parijs. Adres in Brussel: Belliardstraat 20, 1040 Brussel. Word gesticht in juni 1979 - als gekoördineerd tegenoffensief op de Muldergatekrisis - door vijf Zuid-Afrikaverenigingen uit 4 landen, waaronder voor België ABSA (item 22) en PROTEA (item 29). Voorzitter is Protea-voorzitter M. A. Vlerick (21).

26. Interparlementaire Vereniging België-Zuid-Afrika/Association Interparlementaire Belgo-Sud-Africaine. Gesticht in december 1976. Voorzitter was aanvankelijk senator A. Saint-Rémy, daarna senator W. Jorissen. Ze wil een "betere" voorlichting over Zuid-

Afrika en zoekt kontakt met Zuidafrikaanse parlementairen, o.m. door bezoeken aan Zuid-Afrika. Ze telt minstens 100 kamerleden en senatoren (22).

Voorloper was mogelijks het Zuid-Afrika-Comité, Brussel, onder voorzitterschap van M. W. Jorissen.

Kort na de stichting, in maart 1977, werd in Zuid-Afrika de Suid-Afrikaans/Belgische Interparlementaire Groep opgericht, met eveneens meer dan 100 parlementairen.

27. Komitee "Solidair met Zuid-Afrika", opgericht in januari/februari 1977 door M. E. Truyens. Heeft nauwe banden met VMO en Were Di. We weten niet of het nog bestaat (23).

28. Komitee voor Zuid-Afrika, Leeuwantstr. 27, 2100 Deurne. Opgericht op initiatief van de extreem-rechtse groep Voorpost voor een pro-Zuid-Afrikabetoging (met pamfletten over "onze blanke stamgenoten") te Antwerpen op 20.IX.1978. Overkoepelt een aantal extreem-rechtse groepen (item 34). Was bedoeld als tijdelijk, maar zou nog bestaan.

29. Vlaams-Zuidafrikaanse Kontaktclub PROTEA, Jan van Ruusbroecklaan 15, 1980 Tervuren. Opgericht in oktober 1977 met 142 stichtende leden (24). Voorzitter is M. A. Vlerick (oud-CVP-Minister voor Financiën, professor aan de RUG, o.m. voor management, voorzitter Kredietbank, beheerder V.U.M., Tabacofina en BASF, voorzitter EUROSA -zie item 25-); penningmeester is M. L. Rochtus, o.m. directeur van Paribas, erekonsul van Zuid-Afrika te Antwerpen. Vrijwel de volledige invloedrijke lobby die Zuid-Afrika, hetzij vanuit haar rechtse ideologie, hetzij vanuit haar economische belangen verdedigt, is in Protea georganiseerd, wat haar tot de voornaamste en machtigste Zuid-Afrikavereniging maakt. Ze zou nu een 1000-tal leden tellen. Men vermoedt dat smergelden van de Muldergate-affaire naar Protea zijn gegaan. Tot haar - gekende - activiteiten behoren: uitnodiging van gastsprekers, organisatie van gespreksvergadercycli, debatavonden voor verenigingen, scholen en service-clubs, tentoonstellingen, "braaivleisavonden", herdenkingen, en het verspreiden van studies en dokumentatie (25). Protea werkt o.m. samen met de Brusselse afdeling van het ANV (item 21) en met de South African Foundation (item 30). We geven hier een gekondenseerd overzicht van de verschillende milieus waaruit de leden-stichters komen (26):

#### 29a. Politieke milieus

- 46 CVP-, PVV- en VU-parlementairen, vooral senatoren (zie item 26). De belangrijkste is bestuurslid VU-senator W. Jorissen. Linkse partijen verboden hun mandatarissen het lidmaatschap (27).
- een partijvoorzitter (K. Dillen van de Vlaams-Nationale Partij), vertegenwoordigers van extreem-rechtse groepen (bvb. M. B. Maes van VMO); oud-ministers (F. Bertrand - die uit ACV-kringen komt-, J. Daems), een minister van staat (R. Vreven), burgemeesters, schepenen.

29b. Ambtenaren: de verenigbaarheid van hun functie met hun lidmaatschap kan men zeer ernstig in vraag stellen.

- hogere officieren van het leger (bvb. kolonel H. Candries), rijkswacht (ere-luitenant-generaal Deneve)
- hogere magistraten (bvb. prokureur-generaal R. Verheyen, trad uit na een interpellatie

van de BSP in het parlement; directeur-generaal van het Ministerie van Nederlandse  
Kultuur P. Rock; inspekteur-generaal van de Openbare Bibliotheken H. Vos).

29c. Vrije beroepen: dokters (item 20), tandartsen, advocaten (o.m. bestuurslid M.

K. Van Den Bossche), notarissen

Akademici: professoren, wetenschappelijk personeel

29d. Ekonomische milieus

- 44 beheerders en ondernemers van vennootschappen (o.m. van de diamantsektor)
- vertegenwoordigers van banken (bvb. M. Van Lerberghe, ondervoorzitter van de Antwerpse Diamantbank), en van het VEV
- Boerenbond (bvb. ex-voorzitter C. Boon), middenstandsleiders (NCMV, bvb. senator L. Van Ackere; dr. P. De Vlies van de vroegere koloniale lobby, ook nog kamerlid, voorzitter van de Belgisch-Taiwanese Handelskamer -item22-).
- ingenieurs

29e. Pers

- schrijvers en journalisten uit de rechtse pers (bvb. A. Samoy van de Nieuwe Gids, H. Poppe van de Gazet van Antwerpen). Zie item 40.
- BRT (bvb. journalist W. Geerts, ex-beheerraadslid P. Martens, M. L. Wuyts, uitgever van het BRT-personeelsblad). Zie item 44.

29f. Verenigingsleven - enkele voorbeelden:

- G. De Ridder, voorzitter Davidsfonds, moest nadien onder druk van een deel van het bestuur aan zijn lidmaatschap verzaken (item 35b); J. Van Overstraeten, voorzitter VTB-VAB; J. Coene, voorzitter Ijzerbedevaartkomitee; bestuurslid V. Portier, van het Algemeen Nederlands Zangverbond; figuren uit de literaire wereld, zoals MM. A. Van Wilderode, A. Demedts, K. Jonckheere.
- 38 Protealeden zijn ook lid van de Orde van den Prince, een invloedrijke elitaire service-club met "Groot-Nederlandse" idealen.

30. South African Foundation (SAF)/Suid-Africa-Stigting, Belgisch Comité vzw. Gesticht in 1960. Is een steunkomitee, geen ledenorganisatie. Voorzitter is Protea- en Absalid en ex-Sabena-directeur voor Zuid-Afrika M. A. Van Oppens, s'Gravenwezel. SAF is een internationale organisatie, gefinancierd door privé-ondernemingen, die, d.m.v. informatie en rechtstreekse kontakten op het hoogste vlak de "antipropaganda" gesofistikeerd bestrijdt. De Stichting organiseert reizen voor opiniemakers (o.m. Belgische investeerders), organiseert vraaggesprekken en verspreidt brochures en publikaties (28). Zie item 29.

31. Suid-Afrikaanse Uitruilgroepen (SUG), Rothastr. 32, 2200 Borgerhout. Gesticht in maart 1980. Voorzitter H. Michiels is verkoopsdirecteur van SAL voor België; beheerder is Y. De Sutter, algemeen directeur van Europareizen (zie item 16). Organiseert uitwisselingsreizen tussen kulturele, sportieve en andere groepen met wederzijds gratis verblijf. De Parachutistenfederatie, de Tennisbond en zangkoren bvb. maakten reeds van SUG gebruik (29).

32. Vrienden van Zuid-Afrika vzw, Hof ter Beuken, '9, 9230 Melle (30). Een door het



Ministerie van Nederlandse Kultuur gesubsidieerde, voornamelijk cultureel georiënteerde vereniging, die pro-Zuid-Afrika-avonden, voordrachten en debatavonden over de socio-kulturele problemen van Zuid-Afrika organiseert, evenals gastronomische avonden. Er zijn regionale afdelingen, bvb. in Antwerpen, Brugge en Oostende. Stickers worden verspreid. De vereniging heeft een tegenhanger, de Suid-Afrikaanse Vriende van Vlaandere (opgericht in 1975), in hoofdzaak Vlaamse emigranten. Ze richt goedkope reizen in voor haar leden en familieleden van Belgen in Zuid-Afrika, naar Zuid-Afrika, waar ze door de Vriende van Vlaandere worden onthaald (31). De voorzitter is M. F. Meyers, boekhandelaar te Gentbrugge, belangrijkste invoerder en verspreider van pro-apartheidsboeken in België, inrichter van een jaarlijkse boekenstand op de Vlaamse Boekenbeurs. Juridisch raadgever is M. Piet De Pauw, stichter van TAK en ex-Were Dilid. Hieruit en uit haar ontstaansgeschiedenis blijkt dat de Vrienden sterke banden hebben met extreem-rechtse groepen (item 34). Haar voorloper was het Algemeen Nederlands Suid-Afrikaans Verbond, opgericht in 1952 (32). De eerste voorzitter van ANSAV was de extreem-rechtse M. A. Bogaert (achtereenvolgens lid van Verdinaso, de Dietsche Studentenschap, de Nationaal-Socialistische Jeugd Vlaanderen (NSJV), Verbond Recht en Orde (VRO), St. Maertensfonds, en nu directeur van de volksnationale Erasmusscholen en Protealid). In 1967 scheedde de Gentse sectie zich af om in 1968, na de opheffing van ANSAV, als Vrienden van Zuid-Afrika haar werk met veel dezelfde personen verder te zetten.

33a. ZAVLAR: item 16

33b. Zuidafrikaanse Damesclub. Opgericht in Antwerpen, eind 1976. Maandelijks komen alle Zuidafrikaanse dames en vrouwen, gehuwd met een (blanke) Zuidafrikaan, samen. Mogelijks bestaat ook in Brussel zo'n klub (33).

Er bestaan misschien nog meer van dergelijke gezelschapsverenigingen.

33c. Entente Cordiale des Transvaliens d'Auderghem, vriendschapsvereniging gesticht in 1958 door bewoners van de wijk 'Transvaal' te Oudergem, organiseert vooral reizen voor ouden van dagen naar Zuid-Afrika, en ook "Miss Transvaalverkiezingen". Het is het meest geprononceerde -maar bijlange niet het enige- overblijfsel van de sympathie voor de Boeren die vooral sinds de eeuwwisseling in Vlaanderen ontstond (17).

#### Verenigingen die Zuid-Afrika verdedigen

34. Extreem-rechtse groepen (34).

We kunnen hier uiteraard geen volledige analyse van die groepen geven, maar het zijn alle harde, onwrikbare en emotionele voorstanders van de apartheid vanuit hun ideologie, die meestal, zowel in Vlaanderen als in Wallonië, verkapt of openlijk racistisch is, en, voor Vlaanderen, ook nog de etnische, linguïstische en religieuze verwantschap met Zuid-Afrika (17) beklemtonen. We noemen:

34a. Vlaamse Militanten Orde (VMO), Were Di, Taal Aktie Komitee (TAK), Voorpost-Nationalistische Aktiegroepen (NAG), Verbond Recht en Orde (VRO), Katholiek Vlaams Hoogstudentenverbond (KVHV), Beweging voor de Verenigde Staten van Europa (BVSE), Wolfsangel, Dietse Solidaristische Beweging (DSB), Viking Jeugd Vlaanderen, Aktie-centrum Delta,

St-Maertensfonds (Oostfrontstrijders), Vlaams-Nationale Raad (overkoepelt sommige van deze groepen), Nationaal Solidaristisch Verbond (NSV), Vlaams Nationale Jeugd (VNJ). 34b. Académie Européenne de Sciences Politiques (AESP) (met o.m. A. Bekaert, één van de belangrijkste Belgische investeerders in Zuid-Afrika); Ligue Internationale de la Liberté (LIL), de Clubs van Nouvelle Europe Magazine (NEM), Front de la Jeunesse/Jongerenfront; Comité Belgique-Rhodésie (gesticht te Brussel in 1966 door M. R. Piron, nu waarschijnlijk inaktief); Association Belge des Intérêts en Afrique (ABIA)/ Vereniging voor Belgische Belangen in Afrika (vereniging van oud-kolonialen, voorzitter is M. R. Van Os, Antwerpen), met een vertakking, het Aktiekomitee Pro Witmens Afrika (Nuffelstr. 3, Heffen).

Deze groepen hebben vaak onderlinge banden, hetzij openlijk, hetzij informeel en via persoonlijke kontakten met elkaar, met groepen in het andere landsgedeelte, met groepen in het buitenland en met partijen als de Vlaams Nationale Partij (VNP), de Volksunie (VU), de Christelijke Volkspartij (CVP) en de Partij voor Vrijheid en Vooruitgang (PVV). Verschillende van hun leden zijn ook bij Protea (item 29). Ze organiseren pro-apartheidsmanifestaties, soms met de steun van de ambassade, en verspreiden zeer polemische en vaak karikaturale pro-apartheidsinformatie in tijdschriften, kranten en brochures (items 40,41,42). De Vlaamse groepen zijn steeds talrijk aanwezig op het Vlaams Nationaal Zangfeest, georganiseerd door het Algemeen Nederlands Zangverbond (ANZ), en op de Ijzerbedevaart, georganiseerd door het Ijzerbedevaartkomitee (item 29f); waar jaarlijks - ook in 1980, ondanks protest- door tienduizenden "de groet uit Zuid-Afrika" en het volkslied "Die Stem van Zuid-Afrika" worden gebracht.

35. Andere verenigingen: zie ook item 29. We vermelden in het bijzonder:

35a. Nederlandse Zuid-Afrikaverenigingen, die ook een bepaalde uitstraling in België (Vlaanderen) hebben, zoals bvb.: Zuid-Afrikaans Instituut (Amsterdam), Die Dietse Federasie, Afdeling Zuid-Afrika (Mijdrecht), Stichting tot Herstel van de Culturele Betrekkingen Nederland-Zuid-Afrika (Doetinchem), ANV (item 21), Nederlands-Zuidafrikaanse Vereniging (NZAV), Nederlands-Zuidafrikaanse Werkgemeenschap (NZAW). Zie item 38.

Frans Zuid-Afrikaverenigingen, die ook een bepaalde uitstraling in België (Wallo-nië) hebben, zoals bvb. de Association d'amitié franco-sud-africaine en France, de Amis Français des Communautés Africaines.

35b. Ekonomische milieus (zie ook item 13) (35): Belgische zendingen naar Zuid-Afrika en Zuidafrikaanse zendingen in België; wederzijdse aanwezigheid van België en Zuid-Afrika op elkaars handelsforen en jaarbeurzen; drukke uitwisseling van handelskontakten (zie ook item 23). Zo belegt het Vlaams Economisch Verbond (VEV) informatienamiddagen en lezingen over Zuid-Afrika, en wil er met een missie naar toe in het voorjaar van 1981. De Kredietbank (KB) stelt af en toe haar lokalen ter beschikking voor propagandatentoonstellingen. Men heeft verenigingen zoals de Vrienden van de Diamant, Oude Steenweg 13a, 2280 Grobbendonk (opgericht in april 1979; voorzitter is M. F. Van den Eynde, voorzitter der Kempische Diamantwerkgevers; erevoorzitter is M. H. Oppenheimer; ere-ondervoorzitter is M. H. Michiels van SUG en SAL -items 16,31).

### 35c. Kulturele Milieus

- De Vlaamse Toeristenbond-Vlaamse Automobilistenbond (VTB-VAB) organiseert bvb. groepsreizen naar Zuid-Afrika (31) en soms privé-bals (mèt tombola) in het teken van Zuid-Afrika (36).
- Vroeger organiseerde de Stichting Lodewijk De Raet reizen naar Zuid-Afrika.
- Het Davidsfonds (DF) (37), Vlaanderen's grootste socio-kulturele vereniging (+ 20000 leden) is, vooral door toedoen van haar voorzitter, C. De Ridder (o.m. ook nog voorzitter Egmontkomitee, medestichter en ex-voorzitter van het Vlaams Overlegcentrum, lid van de Hoge Raad voor Volksopleiding, lid van de Kommissie Kulturele Raden en Centra) een zeer actieve Zuid-Afrikapromotor op kultureel vlak door de verspreiding van boeken en platen, en de organisatie van informatievergaderingen en Zuid-Afrika-avonden (vaak in samenwerking met de ambassade). Ook de regionale afdelingen zijn actief. Zo is er bvb. de traditionele, jaarlijkse Krügeravond van de Brusselse afdeling, met toespraak van de ambassadeur, spreekbeurt of debat, film liederen, poëzie... M. De Ridder laat in het tijdschrift "Deze Maand te Brussel" van het Contact- en Cultuurcentrum, waarvan hij directeur is, publiciteit van de ambassade opnemen, bestemd voor zakenlui.
- In geringere mate sympathiseert ook het Willemsfonds met Zuid-Afrika (eertijds maakte zijn voorzitter M. A. Verhulst - ook ex-voorzitter van de BRT-beheerraad en professor aan de RUG - een promotiereis naar Zuid-Afrika).

### B. Pers en Publikaties

We behandelen achtereenvolgens: Zuid-Afrikatijdschriften; kranten, (algemene) tijdschriften, brochures, boeken; radio en TV.

#### Zuid-Afrikatijdschriften

##### 36. Lopende tijdschriften

36a. Van de ambassade: Beelden, Panorama, Zuidafrikaanse Persdienst: item 12 (zie ook item 13).

36b. Vrienden van Zuid-Afrika (Nederlands): geïllustreerd tweemaandelijks ledentijdschrift van de Vrienden van Zuid-Afrika. Eerste jaargang 1967. De afdeling Oostende heeft ook een eigen tweemaandelijks blad Die Springbok.

36c. Zuid-Afrika Magazine ("met "Protea-bijlage") (Nederlands), De Bruynlaan 72, 2610 Wilrijk. Eerste jaargang 1978. Tweemaandelijks geïllustreerd politiek, sociaal-kultureel en economisch tijdschrift voor geabonneerden, Protealeden (sinds december 1979) en Zavlarleden. Dit was (is?) oorspronkelijk het tijdschrift van de Antwerpse afdeling van de Vrienden van Zuid-Afrika (maar waarop ook niet-leden konden abonneren). In de redactie vinden we terug: MM. J. Beuckelaers (verantwoordelijke uitgever), R. Bryssinck, P. Janssen, L. Vermeulen, J. Van Aerschot, E. Truyens, W. Jorissen en

(vroeger) de taalkundige M. Van Nierop. Zuid-Afrika Magazine is ook een vzw., die bvb. goedkope reizen naar Zuid-Afrika organiseert (38).

### 37. Niet meer bestaande tijdschriften

37a. NUZA (Nieuws uit Zuid-Afrika) (Nederlands) (Eerste jaargang 1962 - tot 1976?)

Het betreft hier niet het vroegere "Beelden" (item 12a+b), maar een door Nederlandse en Vlaamse immigranten in Zuid-Afrika uitgegeven geïllustreerd maandblad, dat uiteraard veel emigratiepropaganda bevatte.

37b. To the Point International. World News and Commentary (Engels, 1974-1979), Markgravestr. 19-21, 2000 Antwerpen (39). Geïllustreerd veertiendaags (en sinds mei 1977 wekelijks) blad voor geabonneerde opiniemakers (geen losse verkoop) in West-Europa en Noord-Amerika, bedoeld als konkurrent van Time en Newsweek, maar met subtiele propaganda. Had een oplage van 3000 in de Benelux. De South African Foundation (item 30) kocht een deel van de oplage (10000 exemplaren ?) op om overal ter wereld aan opiniebeïnvloeders te versturen. Hoofdredakteur was M. A. Mertens (jurist, ex-medewerker aan De Linie, De Standaard, nu adviseur bij de uitgeverij Lannoo te Tielt, waar M. W. Jorissen's laatste boek(25) is uitgegeven), columnist was bvb. O. von Habsburg. De financiering van het blad wordt in verband gebracht met Muldergate, te meer daar M. E. Rhodie in 1972 een poos adjunct-hoofdredakteur van het Zuidafrikaanse tweelingsblad To the Point. News in Depth (Johannesburg), is geweest, M. Mertens goed kende, en To the Point International in volle Muldergatekrisis verdween.

### 38. Nederlandse Zuid-Afrikatijdschriften met beperkte verspreiding in België

38a. African Express, Mijdrecht, maandelijks (eerste jaargang 1969 ?). Verspreidt o.m. ook Zuid-Afrikaspeldjes en -dassen. (Nederlands).

38b. Tijdschriften van de Zuidafrikaanse Ambassade in Nederland (alle Nederlands).

- Nieuwsbulletin

- Speciaal. Nieuwsbulletin Zuid-Afrikaanse Ambassade. Tweewekelijks. Eerste jaargang 1973

- Zuid-Afrika Ter Zake. Geïllustreerd, tweemaandelijks, gratis tijdschrift. Oplage: 30000. Nederlandse tegenhanger van Beelden. Eerste jaargang: 1976 (april), ontstaan uit de samensmelting van Zuidafrikaanse Koerier (eerste jaargang 1966) en Zuid-Afrikaanse Panorama.

38c. Zuid-Afrika, maandblad van de NZAV en het Suid-Afrikaanse Instituut, Amsterdam (item 35a). Eerste jaargang 1924.

38d. Zuid-Afrika Nù. Tweemaandelijks geïllustreerd blad van de NZAV (item 35a), Den Haag. Eerste jaargang: 1964.

38e. Fokus op Rhodesië (vroeger: Rhodesische Kommentaar). Publikatie van het vroegere Rhodesische Ministerie van Informatie, Immigratie en Toerisme. We weten niet of het in 1980 nog verschenen is.

38f. Neerlandia. Maandblad van het ANV (item 21).

### 39. Anderstalige Zuid-Afrikatijdschriften met beperkte verspreiding in België

39a. South African Foundation News (maandblad) en South African Foundation International (driemaandelijks, Engels) (item 30).

39b. South African Digest (met het vroeger afzonderlijke Comment and Opinion)/ Suid-Afrikaanse Oorsig (Engels/Afrikaans). Geïllustreerd weekblad. Eerste jaargang 1954. Oplage: 18500 (Afrikaans), 128000 (Engels). Uitgave van de Information Service of South Africa.

39c. South African Panorama/Suid-Afrikaanse Panorama (Engels/Afrikaans). Geïllustreerd maandblad. Oplage: 15000 (Afrikaans), 96500 (Engels). Uitgave van de Information Service of South Africa.

39d. Informa (vanaf 1954, eerste jaargang, tot juni 1978 Bantu; van juli 1978 tot september 1978 Vooruitgang; van oktober 1978 tot november 1978 Progressus; vanaf december 1978 Informa): gratis geïllustreerd maandblad in Afrikaans en Engels, vaak met themanummers. Oplage: 8000 (Afrikaans); 57000 (Engels).

#### Kranten, (algemene) tijdschriften, brochures, boeken

##### 40. Kranten

40a. Dagbladen, die systematisch de apartheid verdedigen: Financieel-Economische Tijd (F.E.T., is het VEV-dagblad, Antwerpen, vooral journalist G. Haazen), Gazet van Antwerpen (katholiek, vooral journalist T. Poppe, Protealid), Het Laatste Nieuws (liberaal, vooral journalisten O. Grawet en Protealid P. Van Brabant) (40).

40b. Dagbladen die bij gelegenheid de apartheid verdedigen: De Nieuwe Gids/Het Volk (beide katholiek, vooral Protealid A. Samoy), De Standaard (kristendemokratisch, vroeger vaker dan nu) (41).

40a+b. Bepaalde artikelenreeksen uit deze kranten worden door de ambassade als brochure uitgegeven (42).

40c. Weekbladen: 't Pallieterke (systematisch, vooral Protealeden M. J. Nuyts -hoofdredakteur- en A. De Bruyne -onder schuilnaam Eamon de Valera); artikels in regionale advertentiebladen (43).

##### 41. (Algemene) tijdschriften

41a. Weekbladen: De Post (systematisch, vooral Protealid Jef Anthierens), bvb. het nummer van 22.IX.1974

41b. Alternatief, Prior Backxlaan, 10, 3180 Westerlo. Tweemaandelijks, kristelijk, solidaristisch, volksnationaal en antikommunistisch jongerentijdschrift voor informatie en actie, spreekbuis van rechtse en extreem-rechtse groepen. Zeer veel verspreid in katholieke scholen (44). Eerste jaargang 1973. Protealeden V. Van Brantegem (hoofdredakteur, verantwoordelijke uitgever), J. Van Herreweghe, J. Van Aerschot en ook MM. I. Suys en J. Van Breda verdedigen systematisch de apartheid (45). Ook in Mededelingen, maandelijks gestencild bulletin van de kring rond Alternatief (eerste jaargang 1976) verschijnen regelmatig pro-apartheidsberichten. Alternatief leent veel dokumentatie en audiovisueel materiaal ("Zuid-Afrika: een indruk") over Zuid-Afrika uit, en geeft lezingen ("Zuid-Afrika: geweld of ontwikkeling?"), vooral in (Gentse of Leuvense) studentenmilieus en in middelbare scholen. Het steunt pro-apartheidsinitiatieven.

#### 41c. Andere tijdschriften

- Leden-, kontakt- en informatiebladen van extreem-rechtse groepen (item 34), bvb. Waarom?/Vérités, tweemaandelijks tijdschrift van de ABIA, Antwerpen (item 34b), eerste jaargang 1971
- Cremer's krant. Belgisch Tijdschrift voor Kartografie, Brussel, maandelijks. Verantwoordelijke uitgever is Protea-bestuurslid H. Plaizier, directeur van de PVBA Carto, die schoolboeken, kaarten en didaktisch materiaal (met begeleidende uitleg) voor het aardrijkskunde-onderwijs verspreidt.
- Top, jeugdblad voor katholieke tieners, met een oplage van ongeveer 100000, verdigt bij gelegenheid de apartheid.

#### 42. Brochures

42a. Brochures en ander gelegenheidsmateriaal zoals betogingspamfletten en vlugschriften van extreem-rechte groepen (item 34). Eén voorbeeld:

Voorpost-NAG (R. Paes), Zuid-Afrika. Rots in de branding (brochure, 27pp), Gent, 1977

42b. Brochures, pamfletten, tijdschriftuittreksels van banken en bedrijven, bestemd voor zakenlui en bedrijfspersoneel. Bvb.: "Zuid-Afrika", brochure van de Generale Bankmaatschappij.

42c. De geschriften van publicist Jan Van Aerschot, licentiaat aardrijkskunde, Protealid.

- de reeks "Zuid-Afrikadossiers" (korte gestencilde brochures), 1e nr.: april 1977 - nr. 8: mei 1979.
  - ontelbare lezersbrieven in kranten (bvb. De Standaard, 13.IV.1980).
  - artikels in tijdschriften die bij gelegenheid de apartheid verdedig(d)en (46).
  - artikels in tijdschriften als Alternatief, Vrienden van Zuid-Afrika, Zuid-Afrika Magazine (items 41b, 36b, 36c), het jeugdblad Top (item 41c).
  - een boek, De Zuidafrikaanse Paria. Een Westeuropese visie op een wereldprobleem. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam, 1976 (164pp.), door de ambassade verspreid.
- M. J. Van Aerschot werkt zeer nauw samen met de ambassade en is zeer vaak interpellant op anti-apartheidsavonden (10).

#### 43. Boeken.

Er verschijnen geregeld boeken in binnen- en buitenland met pro-apartheidsstempel.

Zie item 42b en noot 25 voor boeken van M. J. Van Aerschot en M. W. Jorissen.

Enkele andere voorbeelden (47):

- BOOT (J.) Apartheid pro en contra. Een pleit voor zuiverheid in de discussie over de Zuidafrikaanse apartheidspolitiek. Apeldoorn, Semper Agendo, 1971 (72pp.).
- de boeken van F. DOMINICUS, bvb. Het belasterde Zuid-Afrika, De Banier, Utrecht, s.d. (1976), 163pp.
- de boeken van J. LEGUEBE, bvb. Cap du Sud, le Pivot Africain. Lavauzelle, Paris, 1977. In het Nederlands: Stormkaap of Kaap de Goede Hoop? Brugge, Orion, 1978; en bvb. L' Afrique du Sud Contemporaine, Paris, PUF, 1978

- de boeken van Eschel RHOODIE, bvb. Het Derde Afrika. Amsterdam, Buijten en Schipperheijn, 1971 (oorspronkelijk Engels, 1968), 384pp.
- A. SAMOY, Paspoort voor Zuid-Afrika, Lier, Van In, 1967
- W. WELLINCK (G. Leenen), Suid-Afrika. Moe nie huil nie. Antwerpen, De Post(druk: Lannoo, Tielt, uitgever: Meyers en Trefois -item 32-), 1967, 110pp.

#### 44. Radio en TV (48)

44a. Protealeden in de BRT: zie item 29e

44b. Regelmatig reizen BRT-journalisten en -funktionarissen naar Zuid-Afrika, hetzij op uitnodiging van de SABC/SAUK, hetzij in het kader van het Kultureel Akkoord (vóór 1978): item 19c. Zie ook items 4 en 5.

44c. Technische advisering van BRT aan SAUK (TV) in 1974: item 19c.

44d. Pro-apartheidsprogramma's en reportages

- Op BRT-2 Radio West-Vlaanderen: het programma "Zonnewijzer" (o.l.v. M. A.Lammertijn) verschaft(e) toeristische informatie over het 'zonnige Zuid-Afrika'. Verantwoordelijke voor de toeristische uitzendingen is M. J.Lambin.
- Op BRT-TV: reportages over Zuid-Afrika van Protealid W. Geerts in 1976 (als reactie op een kritische reportage van M. J.Van Nuffelen, eind 1974), eveneens zijn nieuwsverslaggeving over de onafhankelijkheid van de thuislanden. Ook journalist G. Naets heeft zich reeds ten gunste van de apartheid uitgelaten.
- Een koproductie tussen de Belgische, Nederlandse en Zuidafrikaanse TV, zoals het feuilleton "Reinaert de Vos".
- Een historisch feuilleton ("Pour tout l'or du Transvaal) op RTB-TV in 1979

44e. U.P.I.T.N., één van de drie grootste internationale filmagentschappen was van 1973 tot 1978 voor 50% in handen van Zuidafrikaanse aandeelhouders, naar sterk vermoed wordt door tussenkomst van Muldergatefondsen. UPITN verkocht haar produkten (films, speelfilms, interviews, dokumentaires) o.m. aan de BRT (49).

#### C. Varia

Hieronder volgen nog enkele illustraties van zeer diverse en soms meer ongrijpbare propagandakanalen.

45. Er bestaan wellicht banden tussen de ambassade en sommige buitenlandse korrespondenten uit Zuid-Afrika in België (MM. P. Van Molle voor Die Bürger/Le Cap; G. Van Der Merwe - ex-hoofdredakteur van To thePoint International - en L. Woodland voor To the Point; A. Meyerwitz voor Argus South African Newspapers) (50).

46. Vakbonden: zijn tegen de apartheid, hoewel doorgaans niet erg militant. Het schijnt dat er plannen bestonden om Muldergate-gelden aan te wenden voor een programma gericht op vakbonden in België gedurende de periode 1978-79 (51).

47. Onderwijs: zie items 12a (Beelden), 19 (Kultureel Akkoord), 29c (Protea), 41b (Alternatief), 41c (schoolboeken, Top).

- De schoolboekjes, vooral van aardrijkskunde, geschiedenis en Nederlandse letterkunde,

zijn dikwijls van een matige kwaliteit m.b.t. de apartheidsproblematiek (52).

- Mgr. Daelemans, hoofd van het katholiek onderwijsnet, die Zuid-Afrika bezocht en erover in Beelden schreef, zou Vlaamse leerkrachten aansporen naar Zuid-Afrika te emigreren (53).

- Een sinds zeer lang actieve universitaire commissie, die Vlaamse, Nederlandse en Zuidafrikaanse studenten verenigt, zou talrijke studenten toegelaten hebben Zuid-Afrika te bezoeken. Onder hen bvb. M. J. Fleerackers, ex-kabinetschef op het Ministerie van Kultuur (54). Ook nu doen universitaires geregeld stages in Zuid-Afrika.

48. Kloosterordes met missie-stichtingen in Zuid-Afrika (o.m. de Oblaten en Benediktijnen) organiseren geregeld fondswervingen (d.m.v. kermissen, tentoonstellingen, missiedagen, oproepen in abdijblaadjes...) waarbij soms propaganda voor de apartheid wordt gemaakt. Dit heeft een zekere invloed op de al dan niet formeel georganiseerde vriendenkringen van deze kloosters.

49. Er is ons niets bekend over eventuele propaganda in het Duitssprekend landsgedeelte.

50. - Jeugdbewegingen en studentenverenigingen zingen Zuidafrikaanse liedjes op hun kampvuren en kantussen. Destijds werden Afrikaanse gedichten op muziek gezet door Vlaamse komponisten zoals M. E.Hullebroeck. Zie ook item 19c.

- Belgische sportverenigingen en -ploegen bezoeken regelmatig Zuidafrika en omgekeerd. Zie item 31.

- Blanke en Zwarte Zuidafrikaanse koren maken regelmatig rondreizen in Vlaanderen (zoals het Drakenberg Seunskoor in december 1979). Dit gaat met propagandamanifestaties gepaard.

- De vereniging "Vlaanderen in de Wereld" bericht over een Zuidafrikaanse "afdeling" Flandria (voorzitter M. A.Bultinck), die ontspanningsactiviteiten (vooral voetbal) organiseert.

- Er zijn beslist kontakten tussen de nationale afdelingen van internationale klubs zoals Rotary International.

- Het Museum van Tervuren werkt nauw samen met Zuidafrikaanse musea en organiseert af en toe Zuidafrikaanse kunstitoonstellingen.

- Outspan (sinaasappelen) organiseert jaarlijks een publiciteitskampanje (waarbij vroeger Outspanmeisjes met een bus door Europa toerden, petjes en ballonetjes uitdelend). O.m. als reactie daarop ontstond de Boycot Outspan Aktie (BOA), die er één van de symbolen van de apartheid in zag.

- Zuidafrikaanse wijnen (en fruit) worden door de NV Van Haecht en Jacobs, Antwerpen, ingevoerd, en zijn in enkele winkels en bij partikulieren verkrijgbaar.

- Ook de kafé's, restaurants, hotels en andere gebouwen, waar soms of vaak pro-apartheidsmanifestaties doorgaan, moeten we vermelden, omwille van de invloed die hun eventuele faam heeft (Bvb. de Holiday Inn Hotels, o.m. te Gent, het Oosterriethuis te Antwerpen).



## Noten

- (18) De Morgen, 28.III.1979; C. BRAECKMAN, La "South African Connection" en Belgique, in: Le Soir, 31.III.1979
- (19) PIERSON-MATHY, o.c., p.61; Een eerste, niet-officiële handelsmissie van 19 zakenlui, georganiseerd door de Kredietbank, ging in november 1970 naar Zuid-Afrika, zie AKZA, o.c., 1975, pp.42-43; De Morgen, 20.IX.1980, p. 4.
- (20) PIERSON-MATHY, o.c., pp.54-55; AKZA, o.c., 1975, p.52; Suikerbossie, o.c., pp. 18-20; VERVOORT, o.c., p.32. Haar waalse tegenhanger was de "Amitiés Belgo-Sudafricaines" (item 22). Diens opvolger ABSA (item 22) wenst zich niet meer als tegenhanger te zien.  
De Belgisch-Zuid-Afrikaanse Vereniging zag het vóór 1960 ook als haar taak de publieke opinie in de kolonie over Zuid-Afrika te informeren. Over de band tussen kolonialen en Zuid-Afrika, zie items 20,24,29d,34b,41c.
- (21) De Morgen, 21 en 26.VI.1979, 13.X.1980, p. 4.
- (22) Suikerbossie, o.c., pp.31-32
- (23) Idem, p. 22
- (24) De stichterslijst verscheen in het weekblad "Amada" (van de Belgische Partij van de Arbeid) en werd overgenomen in het zeer veel gelezen weekblad Humo, nr.1944 van 6.XII.1977, en nr.1947 van 27.XII.1977. Deze lijst vergemakkelijkte de identificatie van de pro-Zuid-Afrikalobby natuurlijk enorm.
- (25) Bvb. W. JORISSEN, Zuid-Afrika, realistisch bekeken. Uitgegeven door Protea. Mechelen, 1978 (106pp.). Voorheen cirkuleerde een kortere gestencilde uitgave. Onlangs gaf M. Jorissen een nieuw boek uit: Zondebok Zuid-Afrika. Een positieve balans. Tielt/Amsterdam (Lannoo), 1980 (237pp.), in talrijke boekhandels verkrijgbaar. M. Jorissen gebruikt voor zijn propagandaverzendingen het officiële briefpapier van de Senaat.  
Over Protea en Muldergate, zie: De Morgen, 28 en 29.III.1979; La Cité, 6.VI.1979; Le Nouvel Observateur, 28.V.1979.
- (26) Voor details zie noot 23 en: Suikerbossie, o.c., pp.27-30; VAN GLABBEK, o.c., pp. 166-70; Knack, 26.X.1977. De functies van de als voorbeeld geciteerde namen waren juist op het moment van de oprichting van Protea (oktober 1977). Enkele personen kunnen sindsdien een andere functie bekleden.
- (27) De Standaard, 14.X.1977; Sommige socialisten hebben zich met de apartheid gekompromitteerd, zo bvb. Minister M. Galle, die eertijds een promotiereis maakte. De enkele Zuid-Afrikasympathisanten van de rechtervleugel van de Socialistische Partij zijn allen leden van de Orde van den Prince (Item 29f), zie: Knack, 26.X.1977; zie ook noot 13
- (28) bvb. Suid-Africa-Stigting. 1979, Beknopte Feitebron, s.l. (Johannesburg), 1979, 80pp. Er zou bvb. ook een propaganda-artikel in het wijd verspreide Reader's Digest verschenen zijn.  
Zie: M.TALEB-BENDIAB, o.c., p.4; AKZA, o.c., 1975, p.52; PIERSON-MATHY, o.c., p.56; J. BURGESS, E. du PLESSIS, R.MURRAY, P. FRAENKEL, R. HARVEY; J.LAURENCE, P. RIPKEN en B. ROGERS, The great white hoax. South Africa's international propaganda machine. London, Africa Bureau, 1977, pp.24-27; M. CORNEVIN, L'Afrique du Sud en Sursis, Paris, 1977, pp.210-11; VERVOORT, o.c., p.33
- (29) De Morgen, 6.III.1980
- (30) PIERSON-MATHY, o.c., pp.55-56; AKZA, o.c., 1975, p.51-52; The great white hoax, o.c., p.85; VAN GLABBEK, o.c., p.161; Le Soir, 31.III.1979; Knack, 18.IV.1979; VERVOORT, o.c., p.32
- (31) Onlangs zou het tot een breuk zijn gekomen tussen de Vrienden van Zuid-Afrika en andere Zuid-Afrikaverenigingen, zodat de Vrienden niet meer via Europareizen naar Zuid-Afrika gaan. We kunnen hier tevens vermelden dat de VTB in augustus 1980 een groepsreis met M. W.Jorissen organiseert naar Zuid-Afrika, waar er volgens het reisprogramma contact zal zijn met de Vriende van Vlaandere.

- (32) zie E. VERHOEVEN, L'extrême droite en Belgique. In: Courrier Hebdomadaire du CRISP, deel II, nrs. 675-76, 7.III.1975, pp.16,41,42,44; deel III, nrs.715-16 26.III.1976, pp.18,21,24; Suikerbossie, o.c., pp.20-21
- (33) Beelden, 1977, jan., p.11
- (34) zie E. VERHOEVEN, ook voor niet meer bestaande groepen, o.c., noot 32, en deel I, nrs. 642-43, 26.IV.1974, pp.20-23; Suikerbossie, o.c., pp.18-28; VAN GLABBEK, o.c., pp.161-63; PIERSON-MATHY, o.c., pp.27, 56-57,58
- (35) PIERSON-MATHY, o.c., pp.54,58-61; GLINNE, o.c., p.6; Knack, 30.IV.1980
- (36) Suikerbossie, o.c., p.28; AKZA, o.c., 1975, p.153
- (37) Suikerbossie, o.c., p.28; PIERSON-MATHY, o.c., pp.37,57-58; AKZA, o.c., 1975, pp.52-53; VERVOORT, o.c., p.33
- (38) Zo greep op 20.VI.1980 in het Holiday Inn Hotel te Gent een gratis toegankelijke (maar vooraf te reserveren) toeristische avond over Zuid-Afrika plaats, via Zuid-Afrika Magazine aangekondigd. Een honderdtal aanwezigen konden er drie films zien en Kaapse wijn proeven. De mensen van Zuid-Afrika Magazine maakten er veel publiciteit voor hun Zuid-Afrikareis in de herfst o.l.v. M. W.Capiau, BRT-vedette, en georganiseerd door Europa-reizen. Affiches smukten de zaal op. Tijdschriften en toeristische folders kon men meenemen.
- (39) Zie o.m. Gazet van Antwerpen, 13.XII.1975; Trends, 1.I.1979; Le Soir, 31.III.1979; Knack, 18.IV.1979; The great white hoax, o.c., n.32
- (40) Bvb. de artikelenreeks van G. Haazen, in de Financieel-Economische Tijd, 27-28-29-30.XI.1979, artikelenreeks van T. Poppe, in: Gazet van Antwerpen, 27-28-29.XII.1977 en 2.V.1978
- (41) Bvb. de artikelenreeks van A. Samoy, in: De Nieuwe Gids/Het Volk, 24-25.X, 3-4-7-16-19.XI.1979; voor De Standaard, zie VAN GLABBEK, o.c., p.163 - het betreft vooral M. M.Ruys. De artikelenreeks van M. P.Vanden Bavière (De Standaard, 8-9-10-11-12-13.II.1978) daarentegen is duidelijk anti.
- (42) Bvb. de artikelenreeksen van G. Haazen en A. Samoy (noten 40 en 41)
- (43) Bvb. 't Pallieterke, 25.XI.1976 - bijna wekelijks vindt men er pro-apartheidspropaganda. Regionale advertentiebladen: bvb. in 'Groot Mechelen', 25.V.1978
- (44) Zie De Morgen, 8.III.1979
- (45) Bvb. de Zuid-Afrikadossiers verschenen in Alternatief, nr.21 (november-december 1977) en nr. 22 (januari-februari 1978), en artikels zoals in Alternatief, nr. 35 (maart-april 1980). Ook in zijn faits-diversrubrieken.
- (46) bvb. Intermediair, 19.IV.1974; Streven, november 1975; Politieke Dokumentatie, nr. 81, mei-juni 1978.
- (47) Het boek van R. GEIVERS en M. DAVID, 'n Kijk op de actualiteit. Standaarduitgeverij, Antwerpen, 1976 (3e druk), pp.44-51, beweegt zich op de rand van de propaganda, omdat het kritische argumenten verweeft met typische propaganda-thema's. De "waarheid" omtrent Zuid-Afrika wordt echter niet gevormd door het gemiddelde van pro's en kontra's. Over apartheid - zoals trouwens over elke vorm van racisme - kan geen kompromis bestaan, en elke informatie die haar verdedigt, al was het maar een klein beetje, is eigenlijk propaganda. Meestal is dit vrij duidelijk, maar in enkele gevallen, zoals bij dit boekfragment hier, is het soms niet direkt evident. Merkwaardig is het boek van James MBABANE, Steve Biko. Martelaar van de Revolutie. In het Nederlands uitgegeven voor Soweto Publishers, Johannesburg, s.d. (1978). Het boek zou vanuit Rozendaal (Nederland) onder blanko-omslag naar gematigde anti-apartheidsorganisaties in België gestuurd zijn, maar noch de auteur, noch de uitgeverij blijken echt te bestaan. Mogelijks gaat het hier om één der laatste Muldergateprodukten.
- Nog i.v.m. Muldergate: M. E. Rhoadie schreef, volgens Vrij Nederland van 31.III.1979, bijdragen in de in België verschijnende Grote Nederlandse Larousse Encyclopedie.

- (48) AKZA, o.c., 1975, p.53; PIERSON-MATHY, o.c., p.34; Suikerbossie, o.c., pp.34-36; VAN GLABBEEK, o.c., pp.165-66
- (49) Zie AKZA, België en het Zuidafrikaanse informatieschandaal. Leuven, s.d. (1979), stencil (8pp), pp.5-6
- (50) in: De Pers, 1979, juni, nr. 101, p.340
- (51) Zie AKZA, o.c., 1979, p.7; zie ook: De Zuidafrikaanse Propagandaoorlog, deel I, in: Elseviers Magazine, 28.VII.1979, p.19
- (52) AKZA, o.c., 1975, p.54; voor een nauwkeurige tekstanalyse van geschiedenisboekjes, zie het werk van R. PREISWERK - D. PERROT, Ethnocentrisme et Histoire. L'Afrique, l'Amérique indienne et l'Asie dans les manuels occidentaux. Paris, 1975; voor een analyse van Vlaamse schoolboeken aardrijkskunde en geschiedenis i.v.m. Zuidelijk Afrika, zie: "Het zwijgen van de schoolboekjes", vooral pp.9-12, in: Zwartboek Zuidelijk Afrika. Kritakmap uitgegeven door het Centrum voor Vorming en Actie, s.l. (Heverlee), s.d. (1974). De map bevat ook analyses van de standpunten van Vlaamse kranten en Belgische beleidsinstanties over Zuidelijk Afrika.
- (53) Suikerbossie, o.c., p.47
- (54) Le Soir, 31.III.1979



### III. DE INVLOED VAN "MULDERGATE" IN BELGIE

"Muldergate" is de naam van het Zuidafrikaans informatieschandaal in de periode 1972-1978, dat aan het licht kwam in 1978-1979, en waarbij door de Minister van Informatie C. Mulder en zijn sekretaris E. Rhodie voor zeer hoge bedragen illegale, d.w.z. niet door het parlement goedgekeurde, gelden klandestien werden aangewend om op de meest diverse manieren de apartheid in het buitenland te verkopen en er invloed te verwerven.

Men heeft wel eens gezegd dat zulke illegale operaties in België niet nodig waren, omdat Zuid-Afrika er vele goede en betrouwbare vrienden heeft. Dit is waar in zoverre Zuid-Afrika inderdaad - zoals boven aangetoond - over vele en machtige vrienden beschikt. Het is onwaar in zoverre we zeer sterke vermoedens omtrent de invloed van Muldergate in België hebben uitgesproken bij items 29 (Protea), 37b (To The Point International), 44e (UPITN), 46 (vakbondsprogramma's) en noot 47 (het boek van J. Mbabane en de Encyclopediebijdrage van E. Rhodie). Verder kan men zich afvragen hoe het drukken en verspreiden van publikaties (items 11 en 12) en de talrijke promotiereizen (item 2) werden gefinancierd. Ook pogingen om kranten op te kopen zijn wel gesuggereerd geworden (55). Deze aanduidingen zouden, zoals AKZA en volksvertegenwoordiger Ernest Glinne reeds hebben gevraagd (56), op hun juistheid onderzocht moeten worden door de regering.

#### Noten

(55) Anthony Sampson, in: Vrij Nederland, 3.II.1979, p.18

(56) AKZA, o.c., 1979; E. GLINNE, Mondelinge Vraag aan de Ministers Van Elslande en Simonet dd. 28.VI.1979, en Vraag nr. 81 dd. 7.IX.1979

**"... any doctrine of superiority based on racial differentiation is scientifically false, morally condemnable, socially unjust and dangerous, and . . . there is no justification for racial discrimination, in theory or practice, anywhere".**

**From the preamble to the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination**

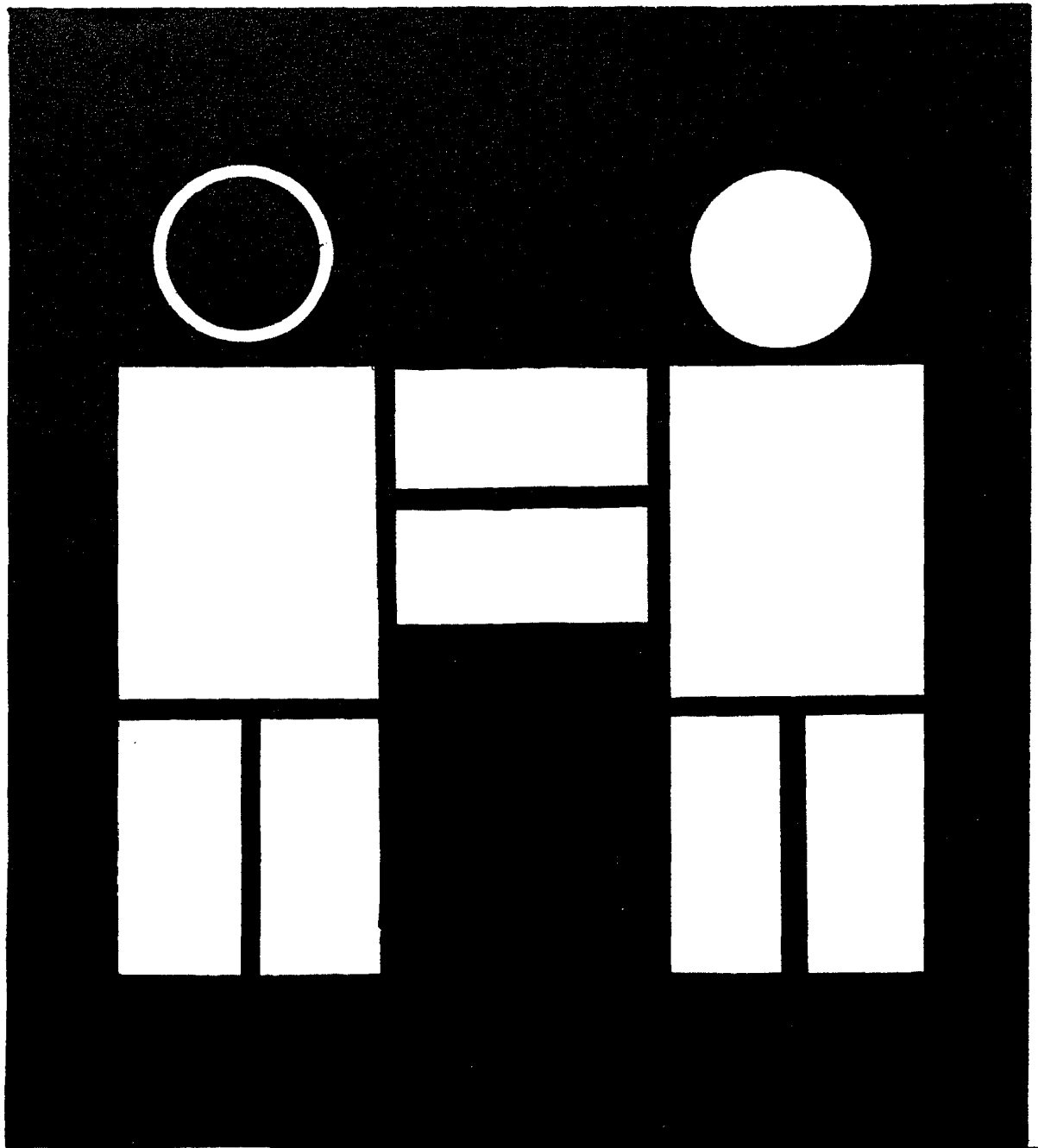
## BESLUIT

De lezer mag bovenstaand overzicht van de Zuidafrikaanse propagandakanalen in België, in weerwil tot de afgelijnde presentatie van het materiaal, geenszins als volledig en afgesloten beschouwen. Het beeld is, als totaal, onvolledig en in sommige details misschien onnauwkeurig en wellicht soms niet (meer) korrekt. Het vraagt een voortdurende bewerking, verfijning en nieuw onderzoek. Toch beliet dit enkele klare besluiten niet:

- a. De propagandakanalen zijn zeer verscheiden en zeer omvangrijk, en dit duidelijk meer in Vlaanderen (en dan vooral de as Antwerpen-Mechelen-Brussel) dan in Wallonië (57).
- b. De betrokken milieus hebben enerzijds dikwijls een uiteenlopende motivering en een eigen publiek, maar zijn anderzijds veelal nauw onderling verbonden via een aantal dezelfde personen, die de kern van de Belgische pro-Zuid-Afrikalobby uitmaken, en min of meer gekoördineerd door de Ambassade van Zuid-Afrika te Brussel. Het zijn zeker niet alleen minder invloedrijke extreem-rechtse milieus, doch ook machtiger centrum-rechtse milieus (zoals de stichterslijst van Protea bewijst), hoewel men in deze laatstgenoemde milieus ook niet-gekompromitteerde personen en verenigingen, zelfs in anti-apartheidsactiviteiten geëngageerd, kan aantreffen.
- c. De aard en het gehalte van de propaganda, hier niet expliciet besproken, varieert van direkt tot indirekt, van onbewust, toevallig en occasioneel tot (meer en meer) bewust, gepland en systematisch, van defensief tot (meer en meer) agressief, van amateuristisch tot (meer en meer) zeer gesofistikeerd en professioneel.
- d. De propaganda is, ondanks de crisis rond de smeergelden, waarop zij blijkbaar minder dan in veel andere landen steunde, zeer levendig en heeft, hoewel moeilijk te schatten, een onloochenbare invloed op grote delen van de publieke opinie, in bepaalde gevallen zeer belangrijk, doch ons insziens nooit echt decisief.

De Belgische publieke opinie wijst in zijn meerderheid de apartheid af en haar verdere sensibilisering blijft

een taak voor allen, wil men deze misdaad en haar propaganda uit de wereld helpen (58).



#### Noten

(57) Specifiek voor Wallonië, zie items 12b, 22, 33b, 34b, 35a, 43 en 44d.

(58) Zie ook: Ways and Means of Counteracting South African Propaganda, in: M. TALEB-BENDIAB, o.c., pp.9-12 - ook in: C. CHIMUTENGWENDE, South Africa: the press and the politics of liberation. London, 1978, pp.166-69.